

MEMO

aan AB VRD
van Fred Heerink
datum 4 maart 2024
onderwerp Beschrijving inzet VRD bij waterongevallen

Inzet bij waterongevallen, een terugblik

De geschiedenis van waterongevallen bestrijding in Nederland en Drenthe kenmerkt zich vanaf de jaren '70 door een toename van inzet van de brandweer voor het verlenen van hulp. Sinds de jaren '90 heeft de brandweer structuur aangebracht in het brandweerdijken. Een aantal ongevallen met brandweerdikers had als resultaat dat regelgeving in toenemende mate gericht is op het voorkomen van ieder risico. Alle brandweerdikers zijn gecertificeerd en dat vraagt een continue inspanning om de certificaten geldig te houden. Vanaf begin deze eeuw heeft de brandweer een vorm van waterongevallenbestrijding toegevoegd die gericht is op inzet zonder adembescherming. Er is door de brandweer nog nergens inzet gedaan op vergroten van de zelf- en samenredzaamheid.

Huidige organisatie van hulp bij waterongevallen door Brandweer Drenthe

Hoe werkt Brandweer Drenthe bij waterongevallen en wat is de functie van duikteams daarbinnen? Het antwoord op die vraag geeft inzicht in de context van het probleem.

Brandweer Drenthe zet bij waterongevallen basiseenheden en duikteams in. De basiseenheden werken alleen dicht bij de waterkant, boven het wateroppervlak en in ondiep water. Voor hulpverlening verder van de wal, in diep water en/of onder het wateroppervlak, staan in Drenthe twee duikteams paraat.

Regionale inzet

Eén duikteam werkt vanuit Emmen en bestaat uit beroepskrachten, het andere duikteam werkt vanuit Assen en bestaat uit vrijwilligers. Beide duikteams werken ten behoeve van de hele regio,

ondersteunen elkaar waar nodig én zijn elkaars 'veiligheidsnet': als een duiker van het ene duikteam in nood komt, assisteert het andere duikteam bij redding van de brandweerdruiker in nood.

Bovenregionale inzet

Daarnaast hebben beide duikteams een bovenregionale taak. Het duikteam in Assen verzorgt een deel van de duiktaak van Friesland en ondersteunt zo nodig het duikteam van Groningen. Het duikteam van Emmen verzorgt de duiktaak voor een deel van veiligheidsregio Groningen. Overigens is dat wederzijds: het duikteam van brandweer Groningen verzorgt de duiktaak voor een deel in het noorden van Drenthe en heeft eveneens de functie van veiligheidsnet.

Kans op redding

De kans op redding bij een waterongeval is van zeer veel factoren afhankelijk. Dit komt overeen met de situatie van brand in woningen. De omstandigheden waaronder een ongeval plaats vindt kan enorm verschillen (locatie, waterdiepte, temperatuur). Ook de context van het slachtoffer is van invloed (leeftijd, fysieke conditie of zelfredzaam). De hulp die geboden wordt kent vele variabelen (snelheid van melden, snelheid van aanwezigheid hulp, soort hulp, etc).

De kans op redding is dus van vele factoren afhankelijk. Door redelijkerwijs te investeren op alle cirkels van de waterongevallenbestrijding, blijft een redelijke kans op redding bestaan.

Van redden naar bergen

Als redding niet meer aannemelijk is, dan is een snelle berging van het slachtoffer vanuit zorgvuldigheid naar de nabestaanden van groot belang. Duikteams van de brandweer spelen daarbij een grote rol blijkt in de praktijk. Daarnaast is de opeenvolging van hulp ook van groot belang voor de hulpverlener. Als een omstander geen redding kan uitvoeren, dan komt de het basisteam van de brandweer. Als deze geen hulp kan bieden, komt een duikteam.

Inzetbaarheid duikteam Assen nadert zijn grens

Het duikteam in Assen wordt gevormd door 14 vrijwilligers. Het kost hen veel moeite om paraat te blijven en nu al lukt dat niet altijd. Het duikteam heeft verschillende problemen die elkaar versterken:

- De laatste 10 jaar zijn er structureel te weinig vrijwilligers voor het duikteam om de paraatheid te borgen.
- De laatste twee grote wervingscampagnes leveren te weinig vrijwilligers op voor het duikteam om de continuïteit te garanderen. Er is veel geïnvesteerd in deze campagnes, met brieven huis-aan-huis en oproepen via facebook. Er is meermaals contact gezocht binnen netwerken zoals duikverenigingen en defensie(reservisten). Al het mogelijke is geprobeerd, maar zonder blijvend resultaat.
- Door de hoge eisen die worden gesteld aan leden van de duikploeg is er ook een hoog uitvalpercentage van mensen die interesse tonen in een taak als brandweerdruiker.

- Het kost de huidige duikteamleden veel vrije tijd om de vaardigheden op peil te houden en aan eisen te voldoen. Voor veel vrijwilligers is dit op langere termijn niet vol te houden.
- Omdat er te weinig vrijwilligers voor het duikteam zijn, ervaren de huidige duikteamleden grote mentale druk om alle inspanningen te blijven leveren en om paraat te blijven. Dit heeft twee effecten: ten eerste blijven sommige duikteamleden langer in functie dan zij wensen, ten tweede dat zij in meer functies moeten kunnen uitrukken (bijvoorbeeld als brandweerduiker en duikploegleider) wat extra belastend is.
- Ook in de rest van het land is de ervaring dat een duikteam bemenst met vrijwilligers haast niet te organiseren is.

Samengevat zijn er te weinig vrijwilligers, de vrijwilligers die er wel zijn kunnen steeds moeilijker aan certificeringseisen voldoen (er worden steeds extra eisen toegevoegd) en instroom van nieuwe vrijwilligers ontbreekt. De grens van het mogelijke is voor de vrijwilligers van het duikteam in Assen bereikt. De grote motivatie van duikploegleden is niet langer genoeg om als duikteam te blijven bestaan.

Het duikteam in Assen ziet in de huidige vorm geen bestaansrecht. Daarmee is de kans reëel dat in 2025, wanneer hercertificering moet plaatsvinden, dit duikteam niet kan worden voortgezet.

Gevolgen wegvallen duikteam

Het wegvallen van een duikteam betekent dat het in een groot gebied langer duurt, naar schatting tot 20 minuten langer, voordat er hulp is bij waterongevallen, waardoor:

- Slachtoffers minder kans op redding hebben.
- Hulpverleners aan wal, die niet kunnen helpen maar dat wel willen, lopen mentaal en/of fysiek risico. Het mentale risico is gelegen in een gevoel van machteloosheid en blootstelling aan publieke druk om toch te handelen. Het fysieke risico is dat hulpverleners toch te water gaan, maar daar niet de middelen of vaardigheid voor hebben en daardoor zelf in gevaar komen.
- De omringende duikteams langer moeten wachten op assistentie.

Landelijk beeld van brandweerduiken, professionaliteit en vrijwilligheid

Begin 2000 heeft de brandweer in Nederland 120 duikteams. Veel van deze duikteams worden bemenst met vrijwillige brandweermensen. In deze periode komen vier brandweerduikers om bij duikongevallen in Utrecht (2001), Urk (2007), Terneuzen (2008) en Koedijk (2014). Deze trieste ongevallen zijn aanleiding voor fundamenteel onderzoek naar de arbeidsveiligheid van brandweerduikers.

De Inspectie Openbare Orde en Veiligheid (2008), de Onderzoeksraad voor Veiligheid (2009), de Arbeidsinspectie (2009) en de Inspectie Veiligheid en Justitie (2014) constateren dat duikteams van de brandweer moeten professionaliseren om de arbeidsveiligheid te verbeteren. Ook brandweerduikers moeten voldoen aan de eisen die worden gesteld aan beroepsmatige duikers. We

hebben hierbij te maken met ingewikkelde regelgeving. Duiken valt onder een ander regime dan de brandweercertificering.

Sindsdien is het brandweerdruiken in Nederland sterk geprofessionaliseerd. Brandweerdruikers oefenen veel meer en veel beter, voldoen aan hogere fysieke en mentale eisen, worden vaker getoetst en gecertificeerd, werken met betere middelen en zijn beter verankerd in de organisatie.

Eén van de gevolgen van deze professionaliseringslag is dat duikteamleden veel meer tijd en inspanning moeten leveren om aan de eisen te voldoen. Daardoor kunnen, of willen, veel vrijwillige brandweerdruikers niet meer aan de eisen voldoen. Professionaliteit en vrijwilligheid gaan niet langer samen voor brandweerdruiken. Mede als gevolg hiervan is het aantal duikteams in Nederland meer dan gehalveerd (Rutten, 2018; Minister van Veiligheid en Justitie, 2018). Dit geldt ook voor Drenthe, dat van vijf duikteams in 2009 (Hoogeveen, Coevorden, Smilde, Assen en Emmen) in 2012 naar twee ging (Assen en Emmen). In drie jaar tijd stopten dus drie duikploegen in Drenthe. Dit vond plaats in de periode voordat de brandweer was geregionaliseerd.

Systeem vergelijk

In vergelijking tot andere overheidsdiensten heeft de brandweer ruim 600 gecertificeerde duikers en bij de politie en defensie is sprake van enkele tientallen per organisatie. De inspanning die de brandweer moet doen is dus vele malen groter terwijl de inzet per persoon vele malen lager is.

Aantallen duikteams in Nederland

Regionaam	Aantallen duikteams
Amsterdam-Amstelland	2
Brabant-Noord	4
Brabant-Zuidoost	-
Drenthe	2
Flevoland	2
Fryslân	2
Gelderland-Midden	1
Gelderland-Zuid	-
Gooi- en Vechtstreek	1
Groningen	1
Haaglanden	8
Hollands-Midden	5
IJsselland	2
Kennemerland	3
Limburg-Noord	1
Midden- en West-Brabant	1
Noord- en Oost-Gelderland	2
Noord Holland Noord	2
Rotterdam-Rijnmond	9
Twente	1
Utrecht	7
Zaanstreek-Waterland	2
Zeeland	4
Zuid-Holland-Zuid	1
Limburg-Zuid	2

Verwijzingen

- Arbeidsinspectie. (2009). *Risico's bij duiken door de brandweer*. Den Haag: Arbeidsinspectie.
- Inspectie Openbare Orde en Veiligheid. (2008). *Veiligheid brandweerdrukken beschouwd*. Den Haag: Inspectie Openbare Orde en Veiligheid.
- Inspectie Veiligheid en Justitie. (2015). *Het duikongeval in Koedijk 4 augustus 2014*. Den Haag: Inspectie Veiligheid en Justitie.
- Minister van Veiligheid en Justitie. (2018). *Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden*. 's Gravenhage: Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- Onderzoeksraad Voor Veiligheid. (2009). *Duikongeval Terneuzen 12 maart 2008*. Den Haag: Onderzoeksraad Voor Veiligheid.
- Rutten, R. (2018, augustus 8). *Aantal duikteams brandweer in 15 jaar gehalveerd*. Opgehaald van NRC: <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/08/08/duikteams-in-15-jaar-gehalveerd-a1612569>